پژوهش در حیطه کودکان استثنایی۵/ سال دوم، شماره۳/ پاییز ۱۳۸۱/۲۳۸-۲۱۹
Research on Exceptional Children; Fall 2002, Vol.2, No.3,219-238

بررسی تناسب و ثمربخشی آموزش‌های دورهٔ دو سالهٔ تربیت‌معلم در رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا از دیدگاه فارغ‌التحصیلان*

محمد احمدپناه**

چکیده

مقالهٔ حاضر گزارش پژوهشی است که به بررسی تناسب و ثمربخشی دروس دورهٔ دوسالهٔ تربیت معلم دانش‌آموزان استثنایی در رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا پرداخته است. ۲۰۱ نفر از فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم کشوراز مهر ماه ۱۳۷۴ تا مهرماه ۱۳۸۰، از همهٔ استان‌های کشور به شکل تصادفی انتخاب شدند و با استفاده از پرسشنامهٔ محقق ساخته بر مبنای «مشخصات کلی برنامه و سر فصل دروس دورهٔ کاردانی تربیت معلم کودکان استثنایی ناشنوا و نیمه شنوا» مصوب دویست و پنجاه و هشتمین جلسهٔ شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۱۳۷۲/۳/۲، و تأیید مدرسین مجرب این رشته، اطلاعات مورد نظر جمع آوری و استخراج گردید. با توجه به نوع خاص پژوهش، از روش‌های آماری توصیفی برای جمع‌بندی اطلاعات استفاده شد. نتایج بیانگر عدم تناسب بعضی از دروس با اهداف دوره بود. همچنین آشکار شد که آموزش‌های فعلی در این دوره‌ها، برای پرورش معلمانی توانمند، کافی و مناسب نیستند و نیاز به تغییرات جدی دارند

واژه‌های کلیدی: *تربیت معلم، ثمربخشی مواد درسی، تناسب دروس، ناشنوا و نیمه شنوا*

---

* این تحقیق در پژوهشکده کودکان استثنایی انجام شده است.

** عضو هیأت علمی پژوهشکده کودکان استثنایی Email: M_Ahmad_panah@hotmail.com

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

مقدمه

بنا به گزارش کمیسیون بین‌المللی آموزش و پرورش در قرن بیست و یکم، دنیای امروز آن چنان با سرعت به پیش می‌تازد، که آموزش‌های اولیهٔ معلمان نیز همانند صاحبان بسیاری از مشاغل، برای ادامهٔ حیات و پویایی شغلی کفایت نمی‌کند (ماریاتوس، ترجمهٔ مجیدی، ۱۳۷۷). در سال ۱۹۹۱، دومین همایش سازمان بین‌المللی کار[1] از جهانیان خواست تا به شرایط دلخراش و ناخوشایند معلمان در سراسر جهان و خروج دسته جمعی آن‌ها از گردونهٔ آموزش، توجه جدی کنند. اینکه معلمان چه می‌خواهند، به چه چیزهایی نیاز دارند، چه چیزهایی را باید یاد بگیرند و چگونه به این مهم بپردازند، مسئله‌ای است که هنوز تحقیق منسجم و گویایی دربارهٔ آن صورت نگرفته است (همان منبع).

موضوعی که برای اکثر برنامه‌ریزان تربیت معلم در حال حاضر وجود دارد و شاید چالش عمدهٔ قرن بیست و یکم در زمینهٔ تربیت معلم باشد، بحث بر سر کمیت یا کیفیت آموزش‌های معلمان است (ونگلینسکی، ۲۰۰۰). در مطالعه‌ای که توسط برادلی (۱۹۹۹) به منظور تعیین میزان ثمربخشی آموزش‌های تربیت معلم در ایالت ماساچوست به انجام رسید، مشخص شد که حدود شصت درصد کسانی که برای شغل معلمی تربیت شده بودند، در آزمون مهارت معلمی نمرهٔ لازم را کسب ننمودند.

بررسی‌هایی که در زمینهٔ تربیت معلم و تأثیر آموزش‌های این دوره بر ثمر بخشی معلمان به انجام رسیده، بیشتر به آزمون دو فرضیه پرداخته است. یکی از این فرضیه‌ها این است که محتوای برنامه‌های تربیت معلم در مجموع تأثیر مثبتی بر ثمر بخشی و کارآیی معلمان دارد و فرض دیگر این است که محتوای برنامه‌های تربیت معلم در مجموع نه تنها تأثیری بر ثمر بخشی و کارآیی معلمان ندارد، بلکه واجد تأثیر منفی هم هست. در مطالعاتی که به منظور آزمون این فرضیه‌ها به انجام رسید، مشخص شد که محتوا و روش‌های آموزشی دورهٔ تربیت معلم بر کارآیی و موفقیت معلمان تأثیر مثبتی دارد (فیستیتزر، ۱۹۹۹) .

جنبهٔ دیگری که مورد توجه بعضی از محققان بوده، مطالعهٔ میزان تأثیر دانش محتوایی معلمان در مقایسه با مهارت حرفه‌ای و شغلی آنان در موفقیت دانش‌آموزان بوده است. در بررسی‌هایی که توسط گولدهیبر و برور (۱۹۹۹)، دارلینگ و هاموند

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

(۲۰۰۰)، درووا و آندرسون (۱۹۸۳)، بیرنه(۱۹۸۳)، اشتون و کراکر(۱۹۸۷)و مانک (۱۹۹۴) در همین زمینه به انجام رسیده، نتایج نشان داد که دانش محتوایی و مهارت حرفه‌ای همگام با هم، برای فردی که می‌خواهد معلم خوبی باشد، ضروری است و هر کدام به شکل مجزا تأثیرات مورد نظر را نخواهند داشت. در مجموع می‌توان گفت که محتوای درسی دورهٔ تربیت معلم و آموزش روش‌های تدریس به معلمان در این دوره بر کارآمدی و ثمربخشی آنان در طول مدت معلمی‌شان تأثیرمثبتی به جای می‌گذارد (NCES[۲]، ۲۰۰۰).

در ایران پژوهشی که مستقیماً به موضوع مورد مطالعهٔ این پژوهش بپردازد، یافت نشد. اما نتایج دو بررسی که برنامهٔ درسی دورهٔ تربیت معلم در رشته‌های دینی و عربی و پرورشی را مورد ارزیابی قرار داده‌اند به شرح زیر می‌باشد:

در پژوهشی که در سال ۱۳۷۳ و توسط واحد تحقیقات ادارهٔ کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی با عنوان «بررسی تناسب مواد درسی رشتهٔ پرورشی با اهداف آن رشته در مراکز تربیت معلم» به انجام رسید، مشخص شد که برنامهٔ درسی دورهٔ کاردانی این رشته در بسیاری از موارد با وظایف مربیان ارتباطی ندارد، به گونه‌ای که بعضی از درس‌ها که برای انجام وظایف مربیان ضرورت چندانی نداشته‌اند مورد تأکید قرار گرفته و به درس‌های مورد نیاز کمتر توجه شده است. در پژوهش دیگری که توسط همین واحد و در سال ۱۳۷۳ با عنوان «بررسی میزان تناسب مواد درسی رشتهٔ دینی و عربی با اهداف آن رشته در مراکز تربیت معلم» به انجام رسید، مشخص شد که تناسب مواد درسی این رشته با اهداف آن در ارتباط با بعضی از دروس کم است. با توجه به نتایج این پژوهش، انجام تغییرات لازم در عنوان، زمان و مطالب و محتوای دروس پیشنهاد شده است.

همراهی با دستاوردهای علمی، فنی و آموزشی مربوط به دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا و افزایش تدریجی تعداد این گروه از دانش‌آموزان، لزوم تربیت معلمانی که شرایط مناسب آموزش این کودکان را دارا باشند، را دوچندان می‌نماید. در این بررسی سعی بر این بوده که مشخص شود آیا محتوای برنامهٔ درسی در حال اجرای دورهٔ کاردانی تربیت معلم در رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا به گونه‌ای است که بتواند نیازهای حرفه‌ای معلمان دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا را تأمین نماید یا خیر، به عبارت دیگر

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

تا چه اندازه محتوای درسی این دوره با اهداف دورهٔ کاردانی رشتهٔ آموزشی ناشنوا و نیمه‌شنوا مصوب دویستوپنجاه وهشتمین جلسهٔ شورای‌عالی برنامه‌ریزی همخوانی دارد؟

سؤال‌های پژوهش

۱- آیا دروس فعلی این رشته برای تحقق اهداف پیش‌بینی شده مناسب است؟

۲- آیا عناوین مباحث و منابع رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا برای تحقق اهداف پیش‌بینی شده مناسب است؟

۳- آموزش دروس اختصاصی نظری و عملی چقدر در ثمربخشی فارغ‌التحصیلان این رشته تأثیر داشته است؟

۴- تا چه اندازه آموزش‌های این دوره، مهارت‌ها و صلاحیت‌های پیش‌بینی شده را در فارغ‌التحصیلان این رشته پرورش داده است؟

۵- از میان دروس اختصاصی، چه دروسی تأثیرات بیشتری بر ثمر بخشی فارغ‌التحصیلان این رشته داشته‌اند؟

۶- از میان دروس اختصاصی، چه دروسی کمتر مورد استفاده بوده یا تأثیر کمتری بر ثمر بخشی فارغ‌التحصیلان این رشته داشته‌اند؟

لازم به یادآوری است که در این پژوهش پاسخ تمام سؤالات فوق با نظرسنجی از فارغ‌التحصیلان به دست آمده است.

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعهٔ آماری پژوهش حاضر، فارغ‌التحصیلان دورهٔ کاردانی تربیت معلم رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوای کشور از تاریخ تصویب برنامه (۳/۲/۷۲) تا مهر ماه یکهزار و سیصد و هشتاد بود.

نمونه شامل ۲۰۱ نفر از فارغ‌التحصیلان مراکز تربیت معلم استثنایی کشور از تاریخ تصویب برنامه تا مهرماه ۱۳۸۰ بود. نحوهٔ نمونه‌گیری به این صورت بود که متناسب با جمعیت هر استان حداقل ۵ و حداکثر ۱۰ عدد پرسشنامه به همهٔ استان‌ها ارسال گردید و از طریق کارشناسی آموزش ادارات آموزش و پرورش استثنایی بین معلمین واجد شرایط به شکلی تصادفی توزیع و جمع‌آوری شد.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

ابزار

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامهٔ محقق ساخته‌ای استفاده شد که روایی محتوایی آن به وسیلهٔ دو نفر از مدرسین با سابقهٔ این رشته مورد تأیید قرار گرفته بود و شامل ۲۴ سؤال در مورد تناسب دروس دوره، ۸ سؤال در مورد میزان کسب مهارت‌ها و صلاحیت‌های پیش‌بینی شده در دوره و ۵۹ سؤال در مورد ثمربخشی آموزش‌های دوره در جریان کار آموزشی بود.

داده‌های به‌دست آمده‌با استفاده‌از روش‌های آمار توصیفی مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها

الف) نتایج مربوط به میزان تناسب دروس دوره

جدول ۱ - فراوانی‌ودرصدپاسخ‌های‌مثبت فارغ‌التحصیلان‌رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا در مورد تناسب دروس دورهٔ کاردانی

تناسب دروس / دروس اختصاصی دوره	این درس برای تامین نیازهای حرفه‌ای مرتبان ضرورت دارد		رئوس مطالب با نام درس هماهنگی دارد		رئوس مطالب دارای نظم و سیر منطقی می‌باشد		محتوای فعلی درس برای تامین نیازهای حرفه‌ای مرتبان است		مطالب با توجه به تغییرات علمی در جهان روز آمد می‌باشد		رئوس مطالب و محتوا با توجه به توان دانشجو معلمان مناسب می‌باشد		بیش نیازها در برنامه رعایت و ارائه شده است		رئوس مطالب با سایر دروس این رشته تداخل ندارد		ساعت کار عملی دروس دوره کافی است	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
آشنایی‌باویژگی‌ها و مسائل‌کودکان استثنایی (۱)	۱۶۵	۸۲/۵	۱۴۹	۷۴/۵	۱۳۹	۶۹/۵	۱۱۵	۵۷/۵	۹۹	۴۹/۵	۱۰۹	۵۴/۵	۱۲۵	۶۲/۵	۱۲۰	۶۰	–	–
آشنایی‌باویژگی‌ها ومسائل‌کودکان استثنایی (۲)	۱۵۵	۷۷/۵	۱۴۱	۷۰/۵	۱۳۳	۶۶/۵	۹۰	۴۵	۹۶	۴۸	۸۸	۴۴	۱۶۸	۸۴	۹۱	۴۵/۵	۱۰۷	۵۳/۵
شناخت کودکان ناشنوا و نیمه‌شنوا	۱۶۳	۸۱/۵	۱۴۹	۷۴/۵	۱۳۱	۶۵/۵	۱۱۰	۵۵	۹۳	۴۶/۵	۱۰۹	۴۵/۵	۱۳۳	۶۶/۵	۱۱۷	۵۸/۵	–	–
ساخت‌وکارگوش‌و ادیومتری‌مقدماتی	۱۴۴	۷۲	۱۵۵	۷۷/۵	۱۲۸	۶۴	۱۱۲	۵۶	۱۰۱	۵۰/۵	۱۰۴	۵۲	۱۲۳	۶۱/۵	۱۲۳	۶۱/۵	–	–
آشنایی با زبان و تحول آن	۱۲۵	۶۲/۶	۱۲۰	۶۰	۱۱۷	۵۸/۵	۱۰۰	۵۰	۹۹	۴۹/۵	۹۱	۴۵/۵	۱۰۷	۵۳/۵	۹۹	۴۹/۵	–	–
آوا شناسی	۱۵۲	۷۶	۱۳۳	۶۶/۵	۱۲۵	۶۲/۵	۱۱۷	۵۸/۵	۱۰۷	۵۳/۵	۱۰۷	۵۳/۵	۱۱۵	۵۷/۵	۱۲۰	۶۰	–	–
تربیت‌شنوایی و لب‌خوانی	۱۸۰	۹۰	۱۵۵	۷۷/۵	۱۵۵	۷۷/۵	۱۵۷	۸۷/۵	۱۰۴	۵۲	۱۰۷	۵۳/۵	۱۳۳	۶۶/۵	۱۲۵	۶۲/۵	–	–
آشنایی‌با اختلالات گفتاری و گفتار درمانی	۱۶۳	۸۱/۵	۱۵۲	۷۶	۱۲۸	۶۴	۱۳۱	۶۵/۵	۱۱۲	۵۶	۱۰۹	۵۴/۵	۱۳۱	۶۵/۵	۱۳۳	۶۶/۵	–	–
کلید زبان	۱۲۰	۶۰	۱۱۵	۷۵/۵	۱۰۱	۵۰/۵	۴۳	۲۱/۵	۸۰	۴۰	۱۰۷	۵۳/۵	۱۴۷	۷۳/۵	۱۰۴	۵۲	–	–
کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان	۱۱۰	۵۵	۱۲۵	۶۲/۵	۱۱۷	۸۵/۵	۵۹	۲۹/۵	۸۵	۴۲/۵	۱۲۰	۶۰	۱۳۱	۶۵/۵	۱۰۷	۵۳/۵	–	–
آموزش و پرورش قبل‌از دبستان ناشنوایان‌و نیمه‌شنوایان	۱۶۸	۸۴	۱۳۳	۶۶/۵	۱۱۲	۵۶	۶۵	۳۲/۵	۸۸	۴۴	۱۰۷	۵۳/۵	۱۲۸	۶۴	۱۲۰	۶۰	–	–
اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی	۱۳۰	۶۵	۱۳۹	۶۹/۵	۱۰۹	۵۴/۵	۷۹	۳۹/۵	۶۹	۳۴/۵	۱۲۰	۶۰	۱۲۵	۶۲/۵	۱۷۳	۸۶/۵	۱۱۵	۵۷/۵
ساخت وسایل آموزشی برای ناشنوایان و نیمه شنوایان	۱۳۳	۶۶/۵	۱۵۲	۷۶	۱۲۳	۶۱/۵	۷۲	۳۶	۸۵	۴۲/۵	۱۰۷	۵۳/۵	۱۱۷	۵۸/۵	۱۶۵	۸۲/۵	۱۰۱	۵۰/۵
تمرین معلمی و کارورزی	۲۰۰	۱۰۰	۱۴۴	۷۲	۱۵۲	۷۶	۱۵۷	۸۷/۵	۷۷	۳۸/۵	۱۴۴	۷۲	۱۶۵	۸۲/۵	۱۲۸	۶۴	۱۲۸	۶۴

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، از دیدگاه فارغ‌التحصیلان این رشته به ترتیب، کارورزی و تمرین معلمی، تربیت شنوایی و لب‌خوانی، آموزش و پرورش قبل از دبستان ناشنوایان و نیمه شنوایان، آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی یک و آشنایی با اختلالات گفتاری و گفتار درمانی، برای تأمین نیازهای حرفه‌ای مربیان نسبت به سایر دروس این رشته ضرورت بیشتری دارند و دروس کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان و کلید زبان از ضرورت کمتری در جهت تأمین هدف فوق برخوردار هستند.

از دیدگاه پاسخ دهندگان به ترتیب، رئوس مطالب دروس تربیت شنوایی و لب خوانی، ساخت و کار گوش و ادیومتری مقدماتی و آشنایی با اختلالات گفتاری و گفتار درمانی با نام درس هماهنگی بیشتری دارند و رئوس مطالب دروس کلید زبان، آشنایی با زبان و تحول آن و کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان با نام درس هماهنگی کمتری دارند.

رئوس مطالب دروس تربیت شنوایی، تمرین معلمی و آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی نسبت به دروس کلید زبان، اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی و کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان و آشنایی با زبان و تحول آن، از نظم و سیر منطقی بیشتری برخوردارند.

محتوای فعلی دروس کارورزی و تمرین معلمی، تربیت شنوایی و لب خوانی از دیدگاه ۸۷/۵ درصد پاسخ دهندگان تأمین کنندهٔ نیازهای حرفه‌ای مربیان است و این در حالی است که ۱۲/۵ درصد پاسخ دهندگان محتوای فعلی این دروس را تأمین کنندهٔ نیازهای حرفه‌ای مربیان نمی‌دانند. در نتیجه انجام تغییرات لازم ضروری به نظر می‌رسد.

در مقابل، در دروسی نظیر کلید زبان، کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان و آموزش و پرورش قبل از دبستان ناشنوایان و نیمه شنوایان به ترتیب ۷۸/۵ درصد، ۷۰/۵ درصد و ۶۷/۵ درصد پاسخ دهندگان اعلام نموده‌اند که محتوای فعلی این دروس تأمین کنندهٔ نیازهای حرفه‌ای مربیان این رشته نمی‌باشد.

داده‌های جدول بیانگر این است که تقریباً در همهٔ دروس، پاسخ دهندگان بر این باورند که محتوای درسی دوره با تغییر و تحولات علمی روز دنیا هماهنگ نیست یا به

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

عبارت دیگر روزآمد نمی‌باشد. هر چند که به دلیل محدودیت‌های ارتباطی فارغ‌التحصیلان با دنیای خارج، پاسخ‌های این گروه از پاسخ دهندگان در این زمینه نیاز به بررسی بیشتری دارد ولی در هر حال نباید از این حقیقت هم غافل بود که تغییر و تحولات سریعی در زمینهٔ آموزش و پرورش کودکان ناشنوا در چند سال اخیر در جهان روی داده ولی متأسفانه منابع‌درسی این دوره‌ها در کشور ما بدون تغییر باقی‌مانده است.

در دروسی نظیر آشنایی با زبان و تحول آن، آواشناسی و ساخت وسایل کمک آموزشی برای ناشنوایان و نیمه شنوایان، پاسخ دهندگان بر این باورند که در ارائهٔ پیش‌نیازهای این دروس به نحوی که دانشجو مقدمات ورود به این درس‌ها را فراگیرد، توجه جدی نشده و پیش‌نیازها به خوبی رعایت نشده است.

مطالب دروس آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۲، آشنایی با زبان و تحول آن، کلید زبان و کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان به ترتیب از دیدگاه ۵۴/۵ درصد، ۵۰/۵ درصد، ۴۸ درصد و ۴۶/۵ درصد افراد با دروس دیگر تداخل دارند. به عبارت دیگر، هر چند که در همهٔ دروس این رشته تداخل به چشم می‌خورد، اما محتوا و مطالب دروس مذکور نسبت به دیگر دروس این رشته از تداخل بیشتری برخوردار می‌باشد.

پاسخ دهندگان زمان کار عملی دروس عملی این دوره را کافی ندانستند. در نتیجه افزایش ساعات کار عملی همهٔ دروس، به جز آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۲ به دلیل تداخل بیش از حد محتوای آن با دروس دیگر، ضروری می‌باشد.

ب) نتایج مربوط به میزان ثمربخشی آموزش‌های دوره

پس از پایان دورهٔ کاردانی، مطابق اهداف پیش‌بینی شده، انتظار می‌رود که فارغ‌التحصیلان به توانایی‌ها و صلاحیت‌هایی دست یابند. به منظور بررسی این موضوع و همچنین بررسی میزان ثمربخش بودن آموزش‌های این دوره، با ملاحظهٔ اهداف کلی دوره، هدف‌های دروس مختلف و سر فصل‌های آن‌ها، سؤالاتی که موضوعات فوق را ارزیابی کند طراحی گردید و پس از انجام اصلاحات لازم، در اختیار معلمانی قرار گرفت که فارغ‌التحصیل سال ۱۳۷۴ و بعد از آن تا مهر ماه ۱۳۸۰ بودند و در سال ۱۳۷۹ یا ۱۳۸۰ صرفاً فعالیت آموزشی و کلاسی داشتند. نتایج در دو زمینهٔ کسب مهارت‌ها و

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

صلاحیت‌ها و همچنین میزان ثمر بخشی آموزش‌های هر درس مطابق اهداف پیش‌بینی شده برای آن درس در برنامه، به شرح زیر استخراج شد:

جدول ۲- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموخته‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه به شماتوانایی‌و صلاحیت‌داده است که‌متناسب‌بانوع‌معلولیت‌دانش‌آموزان‌ناشنوا و نیمه شنوا به آموزش آن‌ها بپردازید؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۴	۲	۲
کم	۱۳	۶/۵	۸/۵
متوسط	۷۳	۳۶/۳	۴۴/۸
زیاد	۸۴	۴۱/۸	۸۶/۶
خیلی زیاد	۲۷	۱۳/۴	۱۰۰

۴۱/۸ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این دوره را به منظور دستیابی به هدف فوق در حد زیاد، ۸/۵ درصد در حد کم و خیلی کم ، ۳۶/۳ درصد در حد متوسط و تنها ۱۳/۴ درصد افراد آن را در حد خیلی زیاد اعلام نموده‌اند.

جدول ۳- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموخته‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه به شما توانایی و صلاحیت داده است که بتوانید توانمندی‌های مختلف کودکان ناشنوا و نیمه شنوا را پرورش داده و به آن‌ها جهت دهید؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۶	۳	۳
کم	۲۲	۱۰/۹	۱۳/۹
متوسط	۹۴	۴۶/۸	۶۰/۷
زیاد	۶۵	۳۲/۳	۹۳
خیلی زیاد	۱۴	۷	۱۰۰

داده‌های جدول بیانگر این است که پاسخ دهندگان آموزش‌های این دوره را به منظور دستیابی به هدف فوق، خیلی مناسب تشخیص ندادند. اکثر آن‌ها (۴۶/۸ درصد)

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

تأثیر این آموزش‌ها را متوسط اعلام نموده، ۲۳/۳ درصد این تأثیرات را در حد زیاد و ۷ درصد آن را در حد خیلی زیاد گزارش نموده‌اند.

جدول ۴- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموخته‌های دورهٔ کاردانی تا چه حد به شما توانایی و مهارت داده است که با توجه به نوع و شدت معلولیت، محدودیت و توانایی‌های دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا، جهت گیری علمی آموزشی مناسب را اتخاذ نمایید؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۲	۱	۱
کم	۱۸	۹	۱۰
متوسط	۹۲	۴۵/۸	۵۵/۷
زیاد	۶۶	۳۲/۸	۸۸/۶
خیلی زیاد	۲۳	۱۱/۴	۱۰۰

حدود ۱۰ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این دوره را در جهت تأمین هدف مذکور کم و خیلی کم و ۴۵/۸ درصد آن را متوسط دانسته‌اند. ۴۴/۲ درصد افراد نیز اعلام نموده‌اند که آموزش‌های دورهٔ کاردانی در حد زیاد و خیلی زیادی در تأمین هدف مذکور به آنان کمک نموده است.

جدول ۵- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموخته‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه شما را با ساخت، تعمیر و نگهداری وسایل آموزشی، کمک آموزشی و توان بخشی دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا آشنا نموده‌است؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۳۱	۱۵/۴	۱۵/۴
کم	۴۹	۲۴/۴	۳۹/۸
متوسط	۷۱	۳۵/۳	۷۵/۱
زیاد	۳۸	۱۸/۹	۹۴
خیلی زیاد	۱۲	۶	۱۰۰

حدود ۷۵/۱ درصد افراد تأثیر آموزش‌های دوره را در تأمین هدف مذکور در حد متوسط، کم و خیلی کم اعلام کردند و تنها حدود ۲۵ درصد پاسخ دهندگان اعلام

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

نموده‌اند که آموزش‌های این دوره در حد زیاد و خیلی زیادی آنان را با ساخت، تعمیر و نگهداری وسایل آموزشی، کمک آموزشی و توان‌بخشی دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا آشنا نموده است.

جدول ۶- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموخته‌های دورهٔ کاردانی تا چه حد به شما توانایی و مهارت داده است که در کودکان ناشنوا و نیمه شنوا توانایی ادارهٔ مستقل زندگی شخصی و سازگاری قابل قبول با جامعه را از طریق آموزش مواد درسی، باز پروری، مشاوره و مددکاری پرورش دهید؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۷	۳/۵	۳/۵
کم	۳۸	۱۸/۹	۲۲/۴
متوسط	۸۶	۴۲/۸	۶۵/۲
زیاد	۵۶	۲۷/۸	۹۳
خیلی زیاد	۱۴	۷	۱۰۰

حدود ۲۲/۴ درصد افراد تأثیر آموزش‌های دوره را در جهت تأمین هدف فوق در حد کم و خیلی کم و ۴۲/۸ درصد در حد متوسط اعلام کردند و ۳۴/۸ درصد گفته‌اند که آموزش‌های دورهٔ کاردانی، مهارت و توانایی مورد نظر را در آنان در حد زیاد و خیلی زیاد به منظور جامهٔ عمل پوشانیدن به هدف مذکور ایجاد نموده است.

جدول ۷- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموزش‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه مهارت و توانایی را در شما ایجاد نمود تا به محدود نمودن معلولیت‌ها بپردازید و از بروز معلولیت‌های ثانوی این دسته از کودکان پیشگیری نمایید؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۲۴	۱۱/۹	۱۱/۹
کم	۳۸	۱۸/۹	۳۰/۸
متوسط	۸۷	۴۳/۳	۷۴/۱
زیاد	۴۰	۱۹/۹	۹۴
خیلی زیاد	۱۲	۶	۱۰۰

حدود ۷۴/۱ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این دوره را در جهت ایجاد مهارت و توانایی مورد بحث متوسط، کم و خیلی کم اعلام نموده و تنها ۲۶ درصد افراد

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

بیان کرده‌اند که آموزش‌های این دوره مهارت و توانایی لازم را در آنان به منظور محدود نمودن معلولیت‌ها و پیشگیری از بروز معلولیت‌های ثانوی در دانش‌آموزان، در حد زیاد و خیلی زیادی ایجاد نموده است.

جدول ۸- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموزش‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه به شما توان ادارهٔ کلاس و آموزشگاه‌های ویژهٔ کودکان ناشنوا و نیمه شنوا را داده است؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۷	۳/۵	۳/۵
کم	۷	۳/۵	۷
متوسط	۵۲	۲۵/۹	۳۲/۹
زیاد	۹۳	۴۶/۳	۷۹/۲
خیلی زیاد	۴۲	۲۰/۸	۱۰۰

حدود ۱۰/۵ درصد تأثیر آموزش‌های دوره را در جهت هدف فوق در حد کم و خیلی کم و ۳۲/۹ درصد در حد متوسط دانسته‌اند و ۶۷/۱ درصد افراد اعلام نموده‌اند که آموزش‌هایی که در دورهٔ تربیت معلم دیده‌اند در حد زیاد و خیلی زیادی توانایی ادارهٔ کلاس و آموزشگاه‌های ویژهٔ کودکان ناشنوا و نیمه شنوا را در آنان ایجاد نموده است.

جدول ۹- توزیع فراوانی، درصد و درصد تراکمی پاسخ‌های مربوط به سؤال: «آموزش‌های دورهٔ کاردانی تا چه اندازه در ایجاد نگرش مثبت در شما نسبت به نقش و اهمیت کار معلمی دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا مؤثر بوده است؟»

گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
خیلی کم	۴	۲	۲
کم	۵	۲/۵	۴/۵
متوسط	۳۷	۱۸/۴	۲۲/۹
زیاد	۸۳	۴۱/۳	۶۴/۲
خیلی زیاد	۷۲	۳۵/۸	۱۰۰

داده‌های جدول بیانگر این است که حدود ۴/۵ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این دوره را در تحقق هدف فوق کم و خیلی کم، ۲۲/۹ درصد افراد در حد متوسط و حدود ۷۷/۱ درصد افراد تأثیر آموزش‌های دورهٔ دو سالهٔ تربیت معلم را در ایجاد نگرش مثبت نسبت به نقش و اهمیت و کار معلمی دانش‌آموزان ناشنوا و نیمه شنوا، در حد زیاد و خیلی زیاد اعلام داشته‌اند.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

جدول ۱۰ -توزیع، فروانی درصدودرصدتراکمی پاسخ سؤالات مربوط به ثمربخشی آموزش‌های دروس اختصاصی دورهٔ کاردانی

دروس اصلی دوره	گزینه‌ها	فراوانی	درصد	درصدتراکمی
آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی(۱)	خیلی کم	۴۲	۵	۵
	کم	۷۷	۹	۱۴
	متوسط	۲۳۸	۳۰	۴۴
	زیاد	۲۹۶	۳۷	۸۱
	خیلی زیاد	۱۵۱	۱۹	۱۰۰
آشنایی با ویژگی‌هاومسائل کودکان استثنایی(۲)	خیلی کم	۲۷	۵	۵
	کم	۵۵	۹	۱۴
	متوسط	۱۶۷	۲۷	۴۱
	زیاد	۲۰۹	۳۵	۷۶
	خیلی زیاد	۱۴۵	۲۴	۱۰۰
شناخت کودکان ناشنوا و نیمه شنوا	خیلی کم	۲۱	۳	۳
	کم	۴۸	۸	۱۱
	متوسط	۲۰۴	۳۴	۴۵
	زیاد	۲۵۱	۴۲	۸۷
	خیلی زیاد	۷۹	۱۳	۱۰۰
ساخت و کار گوش و ادیومتری مقدماتی	خیلی کم	۵۱	۶	۶
	کم	۱۰۱	۱۳	۱۹
	متوسط	۲۴۲	۳۰	۴۹
	زیاد	۲۷۳	۳۴	۸۳
	خیلی زیاد	۱۳۷	۱۷	۱۰۰
آشنایی با زبان و تحول آن	خیلی کم	۴۴	۷	۷
	کم	۸۲	۱۴	۲۱
	متوسط	۲۱۲	۳۵	۵۶
	زیاد	۲۰۵	۳۴	۹۰
	خیلی زیاد	۶۰	۱۰	۱۰۰
آواشناسی	خیلی کم	۲۴	۳	۳
	کم	۹۳	۱۲	۱۵
	متوسط	۲۱۰	۲۶	۴۱
	زیاد	۲۸۶	۳۵	۷۶
	خیلی زیاد	۱۹۱	۲۴	۱۰۰
تربیت شنوایی و لب خوانی	خیلی کم	۱۳	۶/۵	۶/۵
	کم	۴۵	۲۴/۴	۲۸/۹
	متوسط	۷۱	۳۵/۳	۶۴/۲
	زیاد	۵۱	۲۵/۴	۸۹/۶
	خیلی زیاد	۲۱	۱۰/۴	۱۰۰
آشنایی با اختلالات گفتاری و گفتار درمانی	خیلی کم	۳۰	۵	۵
	کم	۶۷	۱۱	۱۶
	متوسط	۱۸۶	۳۱	۴۷
	زیاد	۲۳۷	۳۹	۸۶
	خیلی زیاد	۸۳	۱۴	۱۰۰
کلید زبان	خیلی کم	۱۵۲	۱۲/۶	۱۲/۶
	کم	۲۳۳	۱۹/۳	۳۱/۹
	متوسط	۳۵۳	۲۹/۳	۶۱/۲
	زیاد	۳۴۴	۲۸/۵	۸۹/۷
	خیلی زیاد	۱۲۴	۱۰/۳	۱۰۰
کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان	خیلی کم	۶۷	۶/۶	۶/۶
	کم	۱۴۱	۱۴/۱	۲۰/۷
	متوسط	۴۱۶	۴۱/۳	۶۲/۶
	زیاد	۳۰۵	۳۰/۳	۹۲/۴
	خیلی زیاد	۱۹۱	۱۵/۹	۱۰۰
آموزش‌وپرورش‌قبل‌ازدبستان‌کودکان‌ناشنواو نیمه شنوا	خیلی کم	۱۳۲	۱۱	۱۱
	کم	۱۴۶	۱۲	۲۳
	متوسط	۳۶۸	۳۰/۵	۵۳/۵
	زیاد	۳۶۹	۳۰/۶	۸۴/۱
	خیلی زیاد	۱۹۱	۱۵/۹	۱۰۰
اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی	خیلی کم	۹۳	۱۱	۱۱
	کم	۱۶۲	۲۰	۳۱
	متوسط	۲۵۰	۳۲	۶۳
	زیاد	۲۳۲	۲۹	۹۲
	خیلی زیاد	۶۷	۸	۱۰۰
ساخت وسایل‌آموزشی ناشنوایان‌و نیمه‌شنوایان	خیلی کم	۷۶	۹/۴	۹/۴
	کم	۱۲۸	۱۶	۲۵/۴
	متوسط	۲۵۴	۳۱/۶	۵۷
	زیاد	۲۳۴	۲۹	۸۶
	خیلی زیاد	۱۱۲	۱۴	۱۰۰
تمرین معلمی و کارورزی	خیلی کم	۴۷	۳/۳	۳/۳
	کم	۱۰۳	۷/۳	۱۰/۶
	متوسط	۲۲۷	۱۶	۲۶/۶
	زیاد	۴۳۴	۳۱	۵۷/۶
	خیلی زیاد	۵۹۶	۴۲/۴	۱۰۰

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

درس آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۱: از کل پاسخ‌های داده شده به سؤالات مربوط به این درس، ۵ درصد افراد اعلام نموده‌اند که آموزش‌های این درس آنان را در حد خیلی کم برای کار با دانش‌آموزان ناشنوا آماده نموده، ۹ درصد این تأثیر را در حد کم، ۳۰ درصد آن را متوسط، ۳۷ درصد آن را زیاد و ۱۹ درصد تأثیر آموزش‌های این درس را در کار آموزشی‌شان در حد خیلی زیاد اعلام نموده‌اند.

درس آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۲: از کل پاسخ‌های داده شده به سؤالات مربوط به این درس، ۵ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این درس را در کار آموزشی خود در حد خیلی کم، ۹ درصد آن را در حد کم، ۲۷ درصد در حد متوسط، ۳۵ درصد آن را زیاد دانسته‌اند و ۲۴ درصد افراد بیان داشتند که آموزش‌های این درس آنان را به اهداف پیش‌بینی شده برای این درس در حد خیلی زیادی نزدیک نموده است.

درس شناخت کودکان ناشنوا و نیمه شنوا: از کل پاسخ‌های داده شده به سؤالات مربوط به این درس، ۳ درصد پاسخ دهندگان دستیابی به اهداف مورد نظر در این درس را در حد خیلی کم، ۸ درصد آن را در حد کم، ۳۴ درصد در حد متوسط، ۴۲ درصد آن را در حد زیاد گزارش کرده‌اند و ۱۳ درصد پاسخ دهندگان اعلام داشته‌اند که آموزش‌های این درس در حد خیلی زیادی نیازهای آموزشی آنان را برطرف نموده است.

درس ساخت و کار گوش و ادیومتری مقدماتی: طبق پاسخ‌های ارائه شده، ۶ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار آموزش خود در حد خیلی کم، ۱۳ درصد در حد متوسط، ۳۴ درصد در حد زیاد و ۱۷ درصد در حد خیلی زیاد اعلام نموده‌اند.

درس آشنایی با زبان و تحول آن: حدود ۷ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این درس را بر عملکرد فعلی خود در کلاس درس در حد خیلی کم، ۱۴ درصد آن را کم، ۳۵ درصد آن را متوسط، ۳۴ درصد آن را زیاد و ۱۰ درصد این تأثیرات را در حد خیلی زیاد اعلام نموده‌اند یا به عبارت دیگر حدود ۵۶ درصد افراد دستیابی به اهداف این درس را با محتوا و روش فعلی به میزان متوسط، کم و خیلی کم گزارش نموده‌اند.

درس آواشناسی: ۳ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار آموزشی خود در حد خیلی کم، ۱۲ درصد آن را در حد کم، ۲۶ درصد آن را در حد

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

متوسط، ۳۵ درصد در حد زیاد و ۲۴ درصد افراد در حد خیلی زیاد گزارش نموده‌اند. به عبارت دیگر ۵۹ درصد افراد گزارش نموده‌اند که آموخته‌های این درس در جریان کار آموزشی، به میزان زیاد و خیلی زیادی به آنان کمک نموده است.

درس تربیت شنوایی و لب خوانی: داده‌های جدول بیانگر این است که حدود ۴ درصد پاسخ دهندگان تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار فعلی خود در حد خیلی کم، ۱۴ درصد آن را در حد کم، ۳۰ درصد متوسط و ۳۴ درصد آن را زیاد دانسته‌اند و ۱۸ درصد افراد اعلام نموده‌اند که آموزش‌هایی که در این درس فرا گرفته‌اند به میزان خیلی زیادی در جریان کار آموزش به آنان کمک نموده است.

درس آشنایی با اختلال‌های گفتاری و گفتار درمانی: حدود ۵ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار خود در حد خیلی کم، ۱۱ درصد آن را کم و ۳۱ درصد آن را متوسط دانسته‌اند و ۵۳ درصد تأثیر آموزش‌های این درس را در رسیدن به اهداف پیش‌بینی شده یا به عبارتی تأثیر آموزش‌ها بر توانایی معلم در پاسخگویی به نیازهای فعلی آموزش را زیاد و خیلی زیاد اعلام نموده‌اند.

درس کلید زبان: از مجموع پاسخ‌های داده شده به سؤالات مربوط به این درس، حدود ۱۲/۶ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار آموزشی خود در حد خیلی کم، ۱۹/۳ درصد در حد کم، ۲۹/۳ درصد در حد متوسط و ۲۸/۵ درصد آن را زیاد گزارش کرده‌اند و تنها ۱۰/۳ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار خود در حد خیلی زیادی مؤثر دانسته‌اند.

درس کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان: داده‌های جدول بیانگر این است که حدود ۲۰/۷ درصد پاسخ دهندگان آموزش‌های این درس را بر کار آموزشی خود، در حد کم و خیلی کم و ۴۱/۴ درصد در حد متوسط مؤثر دانسته و تنها ۳۷/۹ درصد افراد اعلام داشته‌اند که آموزش‌های این درس در جریان کار آموزش به میزان زیاد و خیلی زیادی به آنان کمک نموده است.

درس آموزش و پرورش قبل از دبستان کودکان ناشنوا و نیمه شنوا: ۱۱ درصد تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار آموزشی خود خیلی کم و ۱۲ درصد آن را کم دانسته و ۳۰/۵ درصد افراد تأثیر آموزش‌های این درس را بر کار آموزشی خود، متوسط، کم و خیلی کم گزارش نموده‌اند.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

درس اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی: حدود ۳۱ درصد افراد اعلام نموده‌اند که آموزش‌های این درس تأثیر کم و خیلی کم بر کار آموزش فعلی آنان داشته و ۳۷ درصد افراد این تأثیرات را در حد زیاد و خیلی زیاد اعلام داشته‌اند. به بیان دیگر ۶۳ درصد افراد اعلام کرده‌اند آموزش‌هایی که در جریان این درس فراگرفته‌اند، در کار آموزشی فعلی‌شان به میزان متوسط، کم و خیلی کم به آنان کمک نموده است.

درس ساخت وسایل آموزشی و کمک آموزشی برای ناشنوایان و نیمه شنوایان: ۱۴ درصد افراد اعلام نموده‌اند که آموزش‌های این درس در جریان کار آموزشی به میزان خیلی زیادی بر کار آنان مؤثر بوده و ۲۹ درصد این تأثیرات را در حد زیاد دانسته‌اند و ۵۷ درصد پاسخ دهندگان اعلام داشته‌اند که آموزش‌هایی که در جریان این درس فراگرفته‌اند به میزان متوسط، کم و خیلی کم در جریان فعالیت‌های آموزشی به آنان کمک نموده است.

درس کارورزی و تمرین معلمی: ۱۰/۶ درصد پاسخ دهندگان آموخته‌ها و تمرینات عملی این درس را بر کار فعلی خود در حد کم و خیلی کم و ۱۶ درصد در حد متوسط مؤثر دانسته و ۷۳/۴ درصد اعلام داشته‌اند که آموزش‌ها و تمرینات این درس بر کار آموزش فعلی آنان تأثیر مثبتی داشته و فعالیت‌های آموزشی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده است.

جدول ۱۱ - توزیع فراوانی و درصد دروسی که بیشترین تأثیر را بر ثمربخشی و کارآیی فارغ‌التحصیلان داشته‌اند.

نام درس	فراوانی	درصد
تربیت شنوایی و لب خوانی	۱۹۴	٪۹۷
کارورزی و تمرین معلمی	۱۷۱	٪۸۵
آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی۱	۱۱۱	٪۵۵/۵
آشنایی با اختلالات گفتاری و گفتاردرمانی	۱۰۹	٪۵۴/۵

اکثر فارغ‌التحصیلان درس تربیت شنوایی را در جریان کار آموزشی خود واجد بیشترین تأثیر اعلام نمودند. بعد از این درس، به ترتیب دروس کارورزی و تمرین معلمی، آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۱ و آشنایی با اختلالات گفتاری

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

و گفتار درمانی، از بین دروس اختصاصی دورهٔ کاردانی رشتهٔ ناشنوا و نیمه شنوا، تأثیرات بیشتری را نسبت به دیگر دروس بر فارغ‌التحصیلان در جهت ارتقای کیفیت آموزش‌های دانش‌آموزان داشته‌اند.

جدول ۱۲ - توزیع فراوانی و درصد دروسی که تأثیر کمتری را بر ثمربخشی و کارآیی فارغ‌التحصیلان داشته‌اند.

نام درس	فراوانی	درصد
کلیات‌آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان	۱۴۰	٪۷۰
اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی	۹۷	٪۴۸/۵
کلید زبان	۸۷	٪۴۳/۵
آشنایی با زبان و تحول آن	۸۶	٪۴۳

داده‌ها بیانگر این است که از بین دروس اختصاصی دوره، درس کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان از نظر فارغ‌التحصیلان تأثیر کمتری بر کار آموزشی آنان داشته و دروس اصول آموزش تربیت بدنی و بازی‌های دبستانی، کلید زبان و آشنایی با زبان و تحول آن از این نظر به ترتیب در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

طبق نتایج به دست آمده، فارغ‌التحصیلان معتقدند که آموزش‌های این دوره از تربیت معلم کودکان استثنایی، در دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده در دویست و پنجاه و هشتمین جلسهٔ شورای عالی برنامه‌ریزی، موفقیت چندانی به دنبال نداشته است، به گونه‌ای که در ارتباط با مهارت‌ها و توانایی‌هایی که در همین برنامهٔ مصوب برای فارغ‌التحصیلان پیش‌بینی شده بود، ۵۴ درصد فارغ‌التحصیلان اعلام نموده‌اند که تاثیر آموزش‌های دورهٔ دو سالهٔ تربیت معلم در ایجاد و پرورش این مهارت‌ها و توانایی‌ها، متوسط، کم و خیلی کم بوده است (جداول ۲ تا ۹).

در بیشتر دروس اختصاصی مورد بررسی، به طور متوسط حدود ۵۰ درصد معلمان گزارش نموده‌اند که محتوا و آموزش‌هایی که در جریان این دروس فرا گرفته‌اند، تأثیرات لازم و مورد نظر را بر کیفیت کار آموزشی آنان نداشته است.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

دروس تمرین معلمی، تربیت شنوایی و آموزش و پرورش قبل از دبستان کودکان ناشنوا و نیمه‌شنوا از جمله دروسی هستند که ضرورت وجودشان در برنامهٔ دورهٔ کاردانی مورد تأکید قرار گرفته است و در مقابل به ترتیب دروس کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان، کلید زبان و آشنایی با زبان و تحول آن از جمله دروسی هستند که به دلایل مختلف کمتر مورد توجه فارغ‌التحصیلان قرار گرفته‌اند. لذا با بررسی‌های بیشتر می‌توان زمان و وقت بیشتری به دروس گروه اول اختصاص داد و در مورد دروس گروه دوم بررسی‌های کارشناسی بیشتری در مورد تغییر یا حذف محتوای فعلی و جایگزینی آن با عنوان و محتوای نو و جدید به عمل آورد.

محتوای دروس تربیت شنوایی، ساخت و کار گوش و ادیومتری مقدماتی و آشنایی با اختلالات گفتاری و گفتار درمانی هماهنگی بیشتری نسبت به سایر دروس اختصاصی با عنوان درس دارند، ولی محتوای دروس کلید زبان، آشنایی با زبان و تحول آن و کلیات آموزش‌و پرورش‌ناشنوایان و نیمه شنوایان هماهنگی کمتری با عنوان درس دارند.

محتوای هیچکدام از دروس اختصاصی برای تأمین نیازهای حرفه‌ای معلمان کاملاً مناسب اعلام نشد. با این حال تمرینات و محتوای فعلی دروس تمرین معلمی، تربیت شنوایی و لب خوانی و آشنایی با اختلالات گفتار و گفتار درمانی از مناسبت بیشتری برخوردارند و محتوای دروس کلید زبان، کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان، آموزش و پرورش قبل از دبستان کودکان ناشنوا و نیمه‌شنوا و ساخت وسایل آموزشی برای ناشنوایان و نیمه شنوایان به ترتیب از این نظر نامناسب گزارش شده‌اند. لذا لازم است بررسی‌های لازم در جهت تغییر و جایگزینی محتوای فعلی با روش‌های آموزشی و محتوای جدید صورت گیرد.

محتوای دروس آشنایی با ویژگی‌ها و مسائل کودکان استثنایی ۲، آشنایی با زبان و تحول آن، کلید زبان و کلیات آموزش و پرورش ناشنوایان و نیمه شنوایان با دروس دیگر تداخل داشته و این تداخل در جهت فرایند انتقال یادگیری نبوده، بلکه پاسخ‌دهندگان آن را غیرضروری اعلام نموده‌اند. به دلیل اینکه متن درسی مدون و مشخصی وجود ندارد و مدرسین نیز تغییر می‌کنند، احتمالاً مدرسی مطلبی را عنوان می‌کند که دیگری یا دیگران نیز آن را چندین بار توضیح می‌دهند. این موضوع هر چند که در همهٔ دروس به نحوی صادق است اما در چهار درس مذکور، درصد قابل توجهی از افراد آن را

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

نامناسب و غیرضروری اعلام نموده‌اند. در نتیجه تغییر محتوا یا جایگزینی عنوان یا محتوای جدید در این زمینه ضروری است تا هم از اتلاف وقت و هزینه جلوگیری شود و هم دانشجویان زمان بیشتری را به دروسی بپردازند که بیشتر به آن‌ها نیاز دارند.

اهدافی برای فارغ‌التحصیلان در برنامه پیش‌بینی شده است، اما محتوای درسی مناسبی برای رسیدن دانشجویان به این اهداف در برنامه وجود ندارد. به عنوان مثال، یکی از این هدف‌ها پرورش توانایی ادارهٔ مستقل زندگی شخصی و سازگاری قابل قبول با جامعه از طریق آموزش مواد درسی، بازپروری و مشاوره و مددکاری می‌باشد. در هیچکدام از عناوین درسی دوره و سر فصل‌های مختلف، مطلب یا موضوعی که به خوبی روش‌های آموزشی و اجرایی تحقق هدف فوق را به دانشجو معرفی نماید، دیده نمی‌شود و این بیان کننده این مطلب است که بین دیدگاه تدوین کنندگان اهداف و برنامه‌ریزان منابع و سرفصل‌ها تفاوت بسیاری وجود دارد. در نتیجه تدوین اهداف منطبق با واقعیت‌ها و تدوین منابع و سرفصل‌ها در جهت تأمین اهداف درست طراحی شده، لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

می‌توان گفت که تصمیم‌گیری بر مبنای داده‌های این بررسی نیازمند بحث و بررسی بیشتر است، هر چند که واقعیت‌های موجود حتی الامکان مشخص شده‌اند. به طور کلی، داده‌های این پژوهش پیشنهادهای زیر را فراروی برنامه‌ریزان تربیت معلم این گروه از دانش‌آموزان قرار می‌دهد:

۱- تدوین کتاب درسی واحد بر مبنای نیازهای آموزشی و تغییر و تحولات علمی در این زمینه در جهان

۲- تدوین محتوای درسی دروس روش‌های تدریس بر مبنای نیازهای آموزشی دانش‌آموزان ناشنوا

۳- توجه جدی به کار عملی

۴- تغییر در زمان و ساعات اختصاصی دروس اصلی

۵- تجدید نظر در نحوه و زمان اجرای برنامهٔ تمرین معلمی یا کارورزی

❋❋❋❋

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

یادداشت‌ها

1) International Labour Organization 2) National Center for Education Statistics

منابع

رئوف، علی (۱۳۷۱). *تربیت معلم و کارورزی*. تهران: انتشارات فاطمی.

ماریاتوس (بی‌تا). تربیت معلم: *به سوی الگویی تازه برای آموزش معلمان*. (ترجمهٔ فریبرز مجیدی، ۱۳۷۷). تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکدهٔ تعلیم و تربیت.

وزارت آموزش و پرورش، الف(۱۳۷۳). بررسی میزان تناسب و هماهنگی محتوا و مواد درسی رشتهٔ دینی و عربی با هدف‌های آن رشته در مراکز تربیت معلم. ادارهٔ کل تربیت معلم. آموزش نیروی انسانی، واحد تحقیقات.

وزارت آموزش و پرورش، ب (۱۳۷۳). بررسی تناسب مواد درسی رشتهٔ امور پرورشی با اهداف آن رشته در مراکز تربیت معلم. ادارهٔ کل تربیت معلم و آموزش نیروی انسانی، واحد تحقیقات.

وزارت فرهنگ و آموزش عالی (۱۳۷۲). مشخصات کلی برنامه و سرفصل دروس دورهٔ کاردانی تربیت معلم کودکان استثنایی‌در رشتهٔ ناشنواونیمه‌شنوا.کمیتهٔ‌تخصصی‌علوم‌تربیتی، گروه علوم انسانی.

Ashton, P. & Crocker,L. (1987). Systematic study of planned variations: The essential focus of teacher education reform. *Journal of Teacher Education*, 38, 2-8.

Ayres, Q.W. & Bennett, R.W. (1983). University characteristics and student achievement. *Journal of Higher Education*, 54 (5), 516-532.

Bradley, A. (1999). Critics study finds flaws in teacher *exams.Education Week*, 18 (23), 3.

Byrne, c.j. (1983). Teacher knowledge and teacher effectiveness : A literature review, theoretical analysis and discussion of research strategy. Paper presented at the meeting of the Northeastern Education Research Association.

Darling - Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. *Education Policy Analysis* Archives, 8 (1), 1-50.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]

Druva, C.A. & Anderson, R.D. (1983). Science teacher characteristics by teacher behavior and by student outcome: A meta analysis of research. *Journal of Research in Science Teaching,* 20 (5), 467-479.

Feisttitzer, C.E. (1999). *The making of a teacher: A report on teacher preparation in the U.S.* Washington, D.C.: The center for education information.

Goldhaber, D.D. & Brewer D.j. (1999). Teacher licensing and student achievement. In M.Kanstoroom & C. Finn (Eds.), *Better Teachers,Better Schools* (pp.83-102). Washington, D.C.: TBFF.

Hall, W.M. & Dixon, M. (1995). Effective teachers: Views and actions of caribean special education teacher in training. *British Journal of Special Education,* 22, 165-168.

Monk, D.H. (1994). Subject matter preparation of secondary mathematics and science teachers and student achievement. *Economics of Education Review,* 13 (2), 125-145.

NCES, (2000). Progress through the pipeline: 1992-93 college graduates and elementary / secondary school teaching as of 1997.Washington, D.C. : US. Department of Education.

Wenglinsky, H. (2000). *Teaching the Teachers: Different Settings,Different Results.* Policy information center. Educational testing service.

[Downloaded from mail.joec.ir on 2026-10-22]

[DOR: 20.1001.1.16826612.1381.2.3.1.0]